

Eduskunnan hallintovaliokunta

Helsingin poliisilaitoksen asiantuntijalausunto hallituksen esityksestä HE 188/2025 vp eduskunnalle laeiksi esitutkintalain, oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain ja oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 3 b §:n muuttamisesta

1 Lausuntopyyntö

Eduskunnan hallintovaliokunta pyytää Helsingin poliisilaitokselta kirjallista asiantuntijalausuntoa.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettaviksi esitutkintalakia, oikeudenkäynnistä rikosasioissa annettua lakia ja oikeudenkäymiskaarta.

Esityksen tarkoituksena on sujuvoittaa rikosprosessia. Esityksen mukaan esitutkinnan ja syyteharkinnan osalta muutettaisiin asianomistajan yksityisoikeudellisen vaatimuksen selvittämistä ja käsittelyä, rikosilmoituksen kirjaamisvelvollisuutta, toimenpiteistä luopumista, esitutkintaviranomaisen ja syyttäjän yhteistyövelvollisuutta, loppulausuntomenettelyä ja päätösten perusteluvelvollisuutta. Lainsäädäntöön lisättäisiin säännökset oikeuksien ja velvollisuuksien ilmoittamisesta kuulusteltavalle sekä tiedottamisesta esitutkinassa. Lisäksi mahdollistettaisiin yleistiedoksiannon käyttö ja rikosilmoituksen liittäminen samasta rikoksesta tehdyille aikaisemmalle ilmoitukselle.

Rikosasioiden tuomioistuinkäsittelyn osalta mahdollistettaisiin haasteen puhelintiedoksi-anto silloin, kun asia voidaan käsitellä kirjallisessa menettelyssä tai vastaajan poissaolosta huolimatta. Vastaavaa menettelyä voitaisiin käyttää myös haastemiehen tavatessa sattumalta jonkun haastettavan. Kirjallisen menettelyn ja poissaolokäsittelyn soveltamisaloja laajennettaisiin korottamalla enimmäisrangaistuksia ja sujuvoittamalla näiden menettelyjen käyttöä.

Ehdotetuilla muutoksilla tavoitellaan rikosoikeudenhoidon resurssien nykyistä oikeudenmukaisempaa ja tarkoituksenmukaisempaa kohdentamista. Rikosprosessia sujuvoittamalla voidaan antaa oikeusturvaa tehokkaammin ja lyhentää käsittelyaikoja.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan keväällä 2026.

2 Helsingin poliisilaitoksen lausunto

2.1 Yleistä

Ehdotetut lainsäädäntömuutokset ovat kannatettavia ja perusteltuja, joskin verrattain varovaisia esityksen tavoite huomioiden. Tavoitteena on ollut rikosprosessin sujuvoittaminen ja nopeuttaminen. Ehdotetut muutokset saattavat jonkin verran sujuvoittaa esitutkimintaprosessia, mutta perusongelmaksi jää edelleen rikosprosessin byrokratia, muotomääräykset sekä muut velvoitteet, jotka erityisesti yksinkertaisissa, mutta määrällisesti suurissa päivittäisrikoksissa vievät runsaasti työaikaa. Esitutkimintaprosessi sisältää runsaasti erilaisia pakollisia toimenpiteitä ja kirjauksia jutuissa, joissa on lähtökohtaisesti selvää, etteivät ne etene rikosprosessissa. Esityksessä kaavailtujen muutosten arvioidaan kuitenkin tietyiltä osin sujuvoittavan esitutkimintaprosessia, erityisesti kun tarve siirrellä asioita poliisin ja syyttäjän välillä vähenee.

Esityksessä on useita muutoksia, joiden prosessia sujuvoittava vaikutus edellyttää esitutkimintaviranomaisen ja syyttäjän yhteistä näkemystä, tiivistä yhteistyötä ja vuoropuhelua. Yhteistyön tulisi jo voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti olla lähes päivittäistä, mutta syyttäjien nykyistä aktiivisempi osallistuminen esitutkimintaan edellyttäisi erityisesti syyttäjäresurssien riittävyyden varmistamista Osapuolten työmäärän takia tähän ei ole valitettavasti ollut aikaa.

2.2 Asianomistajan yksityisoikeudellisen vaatimuksen selvittäminen

Esitetty muutos on kannatettava. Yksityisoikeudellisen vaatimusten kategorinen selvittäminen on usein ollut työlästä, erityisesti tapauksissa, joissa asianomistaja ei rikosilmoituksen jättämisen jälkeen ole juurikaan ollut aktiivinen oman asiansa hoitamisessa. Esitutkinnaissa saatetaan turhaan selvittää yksityisoikeudellisia vaatimuksia silloinkin, kun on todennäköistä, ettei syyttäjä ota niitä ajaakseen. Jatkossa olisi riittävää varata asianomistajalle kohtuullisessa ajassa tilaisuus korvausvaatimuksensa ja sen perusteiden esittämiseen. Lisäksi jatkossa syyttäjä voisi tehdä päätöksen jo esitutkinna aikana siitä, ettei hän ota yksityisoikeudellisia vaatimusta ajaakseen. Usein korvausvaatimukseen liittyvä asioiden selvittäminen ja asianomistajan aktivoiminen oman asiansa suhteen vievät merkittävästi aikaa rikoksen selvittämiseltä. Muutoksen arvioidaan sujuvoittavan esitutkimintaa erityisesti päivittäisrikostutkinnaissa sekä asioissa, joissa esimerkiksi asianomistajien määrä on suuri. Esitutkinnaissa saatetaan turhaan selvittää yksityisoikeudellisia vaatimuksia silloinkin, kun jo ennakolta on todennäköistä tai jopa selvää, ettei syyttäjä ota niitä ajaakseen.

2.3 Rikoksesta tehdyn ilmoituksen kirjaaminen

Ehdotettu ETL 3:1 §:n muutos on kannatettava. Muutosesitykset keventävät esitutkimintaviranomaisten työtaakkaa ilmoitusten kirjaamisessa kuitenkin vaarantamatta yksilöiden oikeusturvaa. Samaa rikoskokonaisuutta koskevat ilmoitukset voitaisiin käsitellä yhdellä rikosilmoituksella, jos se on epäiltyjen rikosten laadun ja asian tarkoituksenmukaisen käsittelyn kannalta perusteltua. Tämä muutos on perusteltu erityisesti huomioiden rikos-

asiat, joissa samassa rikosasiassa on esimerkiksi huomattavan suuri määrä asianomistajia. Ilmoitusten yhdistäminen on järkevää myös sellaisissa tilanteissa, joissa on kyse ns. sarjailmoittajista, jotka joko kiusallaan tai muutoin kuormittavat viranomaisia samaa asiaa koskevilla yhteydenotoilla.

Erityisen tervetullut on ehdotus siitä, että ilmoitusta ei kirjata rikosilmoituksena, jos kehoitusta täydentää puutteellista ilmoitusta ei noudateta ja ilmoitus on asian laatu huomioon ottaen olennaisesti puutteellinen tai on ilmeistä, ettei rikosta ole tehty. Rikosilmoituksen voi tehdä poliisin sähköisen rikosilmoitusjärjestelmän kautta tai esimerkiksi sähköpostin välityksellä. Tämä on voimassa olevan lain velvoittavuuden takia lisännyt turhien ilmoitusten kirjaamistaakkaa. Poliisille tehdään häirintätarkoituksessa laadittuja ilmoituksia tai rikosilmoitukseksi otsikoituja viestejä, joiden sisältämä tapahtuma on selvästi mielikuvituksen tai mielenhäiriön tuotetta. Tällaisissa tapauksissa, kun jo ilmoituksen perusteella on ilmeistä, ettei rikosta ole tehty, voitaisiin rikosilmoitus jättää kirjaamatta ilman erillistä täydennyskehotusta. Esitetyn muutoksen ansiosta polisilta tulee säästymään työaikaa lähtökohtaisesti turhien kirjaamisten osalta.

2.4 Esitutinnan toimittamatta jättäminen ja lopettaminen

Ehdotuksen mukaan kokonaisuutena arvostellen ilmeisen vähäisissä yksittäisissä rikosasioissa on tarkoituksenmukaista, että esitutkintaviranomainen voi tehdä päätöksen esitutinnan toimittamatta jättämisestä tai lopettamisesta, vaikka asianomistajalla olisi asiassa vaatimuksia. Tällä hetkellä tällaisissa vähäisissä rikosasioissa kuormitetaan syyttäjäviranomaista esitutinnan rajoitusesityksillä. Ehdotetulla sääntelyllä säästettäisiin siten etenkin syyttäjien resursseja, koska asian käsittely päätettäisiin poliisissa eikä asia lainkaan etenisi syyttäjän käsiteltäväksi. Syyttäjän rajoituspäätösten odottaminen on myös osaltaan pidentänyt rikosten tutkinta-aikoja.

2.5 Ilmoitus epäillyn oikeuksista ja ennen kuulustelua tehtävät ilmoitukset

Molemmat ehdotukset ovat kannatettavia. On tärkeää, että esitetyn ETL 4:16.1 §:n 8 kohdan lisäyksen mukainen ilmoitus tehdään korostaen, että asia on tuomioistuimen päätettävissä, mikäli asia etenee tuomioistuinkäsittelyyn. ETL 7:10.5 §:n lisäys kuulusteltavalle ennen kuulustelua tehtävistä ilmoituksista lähettämällä ne kuulusteltavalle etukäteen sujuvoittanee kuulustelutilanteita jonkin verran. Käytännössä kuultavalle ilmoitettavat asiat tulee jatkossakin käydä läpi kuulusteltavan kanssa, jotta voidaan varmistua siitä, että hän on ymmärtänyt oikeutensa ja velvollisuutensa sekä muut ilmoitettavat asiat.

2.6 Esitutkintaviranomaisen ja syyttäjän esitutkintayhteistyö ja loppulausuntomenettely

Loppulausuntomenettelyä tulisi käyttää vain sellaisissa laajoissa ja oikeudellisesti vaikeaselkoisissa rikosasioissa, joissa se voi hyödyttää rikosprosessin myöhempiä vaiheita. Loppulausuntomenettely tavanomaisissa, vaikka vakavissakin jutuissa ei sujuvoita, vaan hidastaa prosessia. Tiivis esitutkintayhteistyö esitutkintaviranomaisen ja syyttäjän välillä on luonnollisesti toivottava tavoitetilä, mutta nykyisillä resursseilla sen toteutuminen lain-säädäntöä muuttamalla voi olla haasteellista.

2.7 Esitutkintapäätöksen perusteluvelvollisuuden keventäminen

Ehdotus ETL 11:1 §:n esitutkintapäätöksen perusteluvelvollisuuden keventämisestä siten, että perusteluissa huomioidaan asian laatu ja laajuus, on kannatettava. Yksinkertaisissa ja selvissä asioissa esitutkinnan rajoittamisesitykset ja -päätökset tulisi voida perustella vaan rajoittamisen mahdollistavaan säännökseen viittaamalla, erityisesti niissä rikoksissa, joissa ei ole asianomistajia

2.8 Yleistiedoksianto erityisen laajoissa rikosasioissa

ETL 11:1.4 §:n lisäys yleistiedoksiannosta on kannatettava.

2.9 Esitutkinnasta tiedottaminen

ETL 11:7 §:n muutos esitutkinnasta tiedottamisesta, minkä mukaan henkilön nimen saa lisäksi antaa julkisuuteen, jos hän on itse antanut sen julkisuuteen tai suostunut siihen, on järkevä. Jatkossa henkilön nimen voisi antaa julkisuuteen tilanteessa, jossa henkilö on itse antanut tiedon asemastaan esitutkinnassa julkisuuteen tai muutoin suostunut sen ilmaisemiseen. Nyt voimassa oleva ehdoton kiello vahvistaa epäillyn nimeä on johtanut varsin koomisiin tilanteisiin esitutkinnasta tiedottamisesta. On kuitenkin selvää, että jatkossakin harkittaessa henkilön nimen ilmaisemista, olisi otettava huomioon lain 4 luvussa säädetyt esitutkintaperiaatteet sekä salassapitonäkökohdat.

Jari Liukku, poliisipäällikkö

Jari Koski, rikostarkastaja

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Poliisi 23.02.2026 klo 09:29. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.

Helsingin poliisilaitos

Pasilanraito 11, PL 11, 00241 Helsinki

kirjaamo.helsinki@poliisi.fi

Puhelin 0295 470 011, Faksi 0295 411 622, poliisi.fi